

Dani preventive 2013 – „Prevenција – između strategija i provedbe“

Središnja manifestacija obilježavanja Svjetskog dana zdravlja, koji se ove godine posvuda odvijao pod geslom *Control your blood pressure*, u Hrvatskoj je održana 5. travnja u Školi narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, u sklopu Dana preventive koji su trajali od 1. do 30. travnja, a pod sloganom „Prevenција – između strategija i provedbe“. Organizatori su bili Hrvatsko društvo za javno zdravstvo HLZ-a, Hrvatski zavod za javno zdravstvo i Škola narodnog zdravlja, a pokrovitelji Ministarstvo zdravlja RH i Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

Cijeli je mjesec bio posvećen nizu događanja kojima su obilježeni Dani preventive, od Dana otvorenih vrata službe za epidemiologiju u Slavonskom Brodu i Programa provedbe nacionalnih programa ranog otkrivanja bolesti u Požegi, preko središnjeg simpozija u Zagrebu naslovljenog Hipertenzija i unos soli, programa Poreč – zdravi grad, prevencije u ruralnim područjima Sisačko-moslavačke županije, programa Hipertenzija kao prioritet u okviru projekta Zagreb – zdravi grad, odnosno Hipertenzija – javno zdravstvo i kliničko značenje u Splitu, do Sajma zdravlja u Krapini, programa Suradnja u prevenciji u Zadru te velikog Sajma zdravlja u Vinkovcima.

Programi Dana preventive bili su namijenjeni stručnoj javnosti, a bavili su se svim aktualnim temama i problemima prevencije, kao dijelom procesa integracije svih sudionika u preventivi.

Autori koncepta ovogodišnjeg obilježavanja Dana preventive bili su profesor emeritus Silvije Vuletić, dr. sc. Sanja Musić Milanović i dr. sc. Aleksandar Džakula. Naglasili su kako im je namjera bila nakon prošlogodišnjeg jednog Dana preventive ove godine pokrenuti cijeli tjedan, pa mjesec preventive, da bi se konačno stiglo i do cjelogodišnjeg programa preventivnih aktivnosti. Na okruglom stolu „Hipertenzija i smanjenje unosa“ soli akademik Željko Reiner iznio je kronologiju nacionalnog programa borbe protiv prekomjernog unosa soli, a prof. dr. Bojan Jelaković naglasio dosadašnje aktivnosti i rezultate nacionalnog

programa, istaknuvši posebno kako su soljenju skloniji muškarci nego žene. Dr. sc. Zorica Jurković iz Hrvatske agencije za hranu ukazala je na važnost partnerskog odnosa u borbi za zdravlje, dr. sc. Tamara Poljičanin na ulogu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u provedbi nacionalnog programa, dr. sc. Ranko Stevanović na farmakoekonomske pokazatelje ukupnih troškova zbog pretjeranog unosa soli, a dr. sc. Antoinette Kaić-Rak ukazala je na činjenicu da se problemi s hipertenzijom javljaju kod jedne od deset mladih osoba, a čak kod pet od deset kod starijih od pedeset godina, što svakako ukazuje na prehrabene navike i način života kao jedan od temeljnih uzroka.

O prevenciji u javnozdravstvenim strategijama i praksi u RH govorili su dr. sc. Tamara Poljičanin i prim. Siniša Varga, naglasivši kako će HZZO i financijski stimulirati preventivu u odnosu na kurativu, a dr. sc. Marijan Erceg predstavio je novi broj Hrvatskog časopisa za javno zdravstvo čija je tema hipertenzija.

Gošće iz Zavoda za javno zdravstvo Subotica, direktorica Morana Miković, dr. med., prim. mr. sc. Nada Kosić Bibić, dr. med. i Dragica Kovačević, dr. med., iznijele su svoja iskustva u akcijama „Selu u pohode“ odnosno „Provjeri svoje rizike – kontroliraj zdravlje“ te o incidenciji i mortalitetu od akutnog koronarnog sindroma u Sjevernobačkom okrugu. Nacionalna kampanja za smanjenje prekomjernog unosa kuhinjske soli (CRASH) koju je 2006. godine pokrenulo Hrvatsko društvo za hipertenziju potaknuta je spoznajama o povezanosti prekomjernog unosa soli i hipertenzije, povećanog ukupnog kardiovaskularnog rizika, moždanog udara, bubrežnih bolesti, ali i osteoporoze, bubrežnih kamenaca i nekih karcinoma, posebno raka želuca.

Širom svijeta je prosječan unos kuhinjske soli od 9 do 12 grama, ili bar pet puta više od fizioloških potreba i dvostruko više od preporuke Svjetske zdravstvene organizacije. U Deklaraciji UN-a iz 2011. godine i programu

Goal 25 by 25 (smanjenje smrtnosti od nezaraznih bolesti za 25% do 2025. godine), naglašava se kako se njihovo ostvarenje može postići agresivnim liječenjem bolesnika s visokim kardiovaskularnim rizikom, smanjenjem pušenja, umjerenim unosom alkohola i povećanjem tjelesne aktivnosti, a ključna je mjera smanjenje prekomjernog unosa kuhinjske soli.

Globalna svjetska akcija za borbu protiv prekomjernog unosa kuhinjske soli WASH (*World Action on Salt and Health*), pokrenuta 2005. godine, ističe podizanje svijesti svake nacije o štetnosti prekomjernog unosa soli, pri čemu je od posebne važnosti uloga medija, trajnu edukaciju opće populacije te suradnju s prehrabnom industrijom. Kao pozitivni primjeri u provedbi takvih programa ističu se Finska, koja ih provodi već više od četrdesetljeća, te Velika Britanija koja je, zahvaljujući suradnji s prehrabnom industrijom, uspjela od 2005. do 2012. godine smanjiti unos soli s 9,5 na 8,1 gram dnevno, što je rezultiralo s 8500 manje smrti godišnje.

Smatra se da se ostvarenje cilja mora provoditi godišnjim smanjenjem unosa od 4% kako bi se navike stanovništva mogle mijenjati postupno i gotovo neprimjetno, ali učinkovito.

U Hrvatskoj, temeljem studije koju je proveo prof. dr. Bojan Jelaković, tek oko 30% ispitanika smatra da unosi prekomjernu količinu soli, manje od 10% navodi kruh kao važan izvor prekomjernog unosa, iako su istraživanja pokazala da u svakom kilogramu kruha ima najmanje 13 grama kuhinjske soli, a pokazalo se i da je unos kuhinjske soli veći u ruralnim područjima. Manje od 6% populacije unosi ispod 6 grama dnevno, a čak 39% unosi više od 12 grama dnevno.

Prvi pokušaji suradnje s prehrabnom industrijom, posebno s proizvođačima kruha, ohrabruju, no riječ je o trajnoj aktivnosti koja će postupno davati rezultate.

Duško Popović